

Oponentský posudek disertační práce
Jarmily Kubáňkové, Představy smrti u dětí

ze studijního oboru pedagogické psychologie (93 stran včetně záznamu rozhovorů a seznamu použitých informačních zdrojů), předložené r. 2015 na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Téma a záměr:

Práce je založena na výzkumu spočívajícím v rozhovorech s jedenácti devíti až desítiletými dětmi za pomoci tematického apercepčního testu (TAT). Záměrem výzkumu je zjistit, jaký význam přikládají děti skutečnosti smrti, což je významným prvkem jejich orientace ve světě. Test TAT má zabránit redukci odpovědi a umožnit plastičtější vhléd do myšlení dítěte a do způsobu, jakým se se smrtí vyrovnává.

Popis práce:

Disertační práce doplněná poměrně rozsáhlou bibliografií a provázená početným poznámkami pod čarou je po Úvodu otevřena kapitolou o epistemologickém rámci Jde o narativní metodu, která se prosadila především ve filozofii. Autorka se vymezuje proti představě, že zaujatost narativu je porušením objektivitu výzkumu. Narativita je metodou získání dat, jejich „čtení“ je věcí hodnotící interpretace. – V další kapitole zkoumá autorka disertační práce vliv psychologických teorií S. Freuda a J. Piageta na vývoj dětských představ o smrti. Výklad je provázen i kritickými postřehy. – Dále zdůvodňuje užití projektivních testů, popisuje cíl výzkumu, vzorek, povahu a zpracování dat. Vrcholem je kapitola věnovaná analýze shromážděných příběhů (vyprávěných na základě tabulí testu ATA) a Závěr. Výzkum ukázal, že děti již ve svém věku, devíti a deseti let, reflektují skutečnost smrti, a to v několika rovinách. Hodnocení je ztíženo skutečností, že děti jsou ovlivněny filmy.

Hodnocení:

Autorka se pokusila zpracovat významné a náročné téma. Navazuje na světovou diskusi týkající se vývojové psychologie a správně poznala, že otázka smrti dosud stála na jejím okraji. Výklady o Freudovi a Piagetovi se tématu týkají jen nepřímo. Narativní metoda za použití TAT se ukázala jako dobré východisko. Přínosem je kontakt s filosofií P. Ricoeura. A mezioborovým výzkumem D. E. Polkinghorna. Od autorky lze čekat, že obohatí českou pedagogickou psychologii.

Kriticky je potřeba připomenout převážně zprostředkované přejímání výzkumu narativity v literární vědě a ve filozofii (od Ricoeura by bylo potřeba číst Čas a vyprávění I-III a Interpretace. Pokus o pochopení S. Freuda). Hodně textů citovaných z knih nebo z jejich internetové verze se tématu týká jen velmi nepřímo a některé bibliografické údaje hrají v argumentaci jen nepatrnou roli, pokud jsou vůbec zužitkovány. Tak někdy autorka pracuje nepřesně s pojmy, např. když mluví o ontologickém rámci práce, jde patrně o filozofické pozadí narativní metodiky, ne o čisté bytí této práce, nazírané bez ohledu na náš vztah k ní.

Pokud jde o hodnocení výzkumu, pokládala bych za důležité snažit se zjistit, zda a do jaké míry chápou děti, které byly součástí výzkumu nezvratnost smrti.

Přes všechny tyto kritické poznámky hodnotím práci J. Kubáňkové jako přínosnou a obhajitelnou.

Pokorná

Zderaz 15.7. 2015

doc. PhDr. Věra Pokorná